

Μητρικό ένστικτο και αντροκρατία

ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΙΛΜΠΟΗ «ΜΙΑ ΠΕΘΕΡΑ -

626
ΜΑΝΑ» ΑΠΟ ΤΟ «ΑΣΚΗΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ»

Πρωτότυπο το έργο του Γιώργου Διλιμπόη κάνει την ηθογραφία βατήρα για να εξακοντιστεί στην τρομαχτική διάσταση («γκραν-γκινιόλ»), όπου γυμνώνονται ακονισμένες οι αιχμές της σάτιρας. Θέμα του, από πρώτη ματιά, η μητρότητα, ένστικτο κι αίσθημα αγάπης, μα όπως μεταπλάθεται, θίαιο και παραληρηματικό, από τη διπλή καταπίεση, μιζέριας και υποδούλωσης, της γυναίκας.

Στη φτωχογειτονιά του Βαρθασιού, στη Χίο, η γριά ηρωίδα (πεθερά) ανατρέφει φιλόστοργα, ύστερα από το γιό της, που πεθαίνει από αφροδίσια αρρώστια σε νοσοκομείο στην Αθήνα, τον εγγονό της, έχοντας παραμερίσει την παραφρονημένη απ' την ίδια αρρώστια νύφη της. Τίποτα ανώμαλο σ' αυτή την κατάσταση, ο παραμερισμός είναι φυσιολογικός και η σκληρότητα συμπεριφοράς — όχι μόνο της πεθεράς, αλλά και του μικρού αγοριού — απέναντι στην αρρωστητή εξηγείται απ' τη μιζέρια, που σκληραίνει τις ψυχές και το άξεστο του χαρακτήρα των προσώπων. Δικαιολογείται ακόμα κι όταν η τρελλή αφήνεται να καεί μέσα στις φλόγες μιάς τυχαίας πυρκαγιάς. Το έργο πλέει στα γνωστά νερά της νατουραλιστικής ηθογραφίας.

Μόνο κάποιες νύξεις κάνουν να μαντεύεται το ανησυχητικό, που κρύβεται κάτω απ' την ήρεμη επιφάνεια. Το υπερβολικό στα αι-

σθήματα και στη συμπεριφορά της γριάς, στην αφοσίωση στο γιο και τον εγγονό της, στην έχθρα και περιφρόνηση για τη νύφη της — που τη θεωρεί εξάλλου υπαίτια για την αρρώστια του γιου της, μ' όλο που εκείνος της την έχει μεταδώσει — και φράσεις που λέγονται ανυποψίαστα απ' τις γειτόνισσες στα κουτσομπολιά τους.

Τα προμηνύματα αρχίζουν να ξεκαθαρίζουν όταν — στη δεύτερη πράξη — ο εγγονός, μεγαλωμένος, φέρνει στο σπίτι μιά καινούργια νύφη. Τώρα το πάθος της γριάς για τη μητρότητα — που σημαίνει γι' αυτήν συνέχιση της γενιάς — εκδηλώνεται στην αληθινή μορφή του. Πρώτα θέλει να θεβαιωθεί πως η κοπέλλα είναι σε θέση να τεκνοποιήσει και την υποβάλλει σε μιά εξευτελιστική ανατομική εξέταση. Κι όταν αργότερα εκείνη γεννά, της παίρνει το παιδί, σα να 'ναι η ίδια μάνα του. Ωσπου ν' αποδειχτεί η παθολογική της κατάσταση.

Έτσι, το έργο καταδειχνει το θέμα του, προβάλλοντας μια ηρωίδα διαποτισμένη, ως την ακραία — την παραλογική — συνέπεια, με το ρόλο που προορίζει στη γυ-

ναίκα μιά καθηλωμένη στις πρωτογονικές, αντροκρατικές αντιλήψεις, κοινωνία. Για κείνην — όπως και για την κοινωνία, που την έχει διαπλάσει — οι γυναίκες είναι προορισμένες να συνεχίσουν τη γενιά κι ο ρόλος τους τελειώνει από τη στιγμή που φέρνουν το παιδί στον κόσμο. Επιβιώνει δηλαδή η αντίληψη της αρχαιότητας για το «ο ανήρ γεννά, η γυνή τίκτει», που σημαίνει πως η γυναίκα απλά φιλοξενεί και τρέφει στους κόλπους της τη «γέννα» του άντρα.

Η ιδέα να στηριχτεί η κατάδειξη στο ανώδυνο και ησυχαστικό έδαφος της ηθογραφίας ήταν εξαιρετική. Ο θεατής αιφνιδιάζεται. Αλλά και το έργο αποκτά μιά γνησιότητα και με την επιδέξια χρήση του ιδιώματος, μιά ιδιαίτερη φιλολογική αξία. Σ' αυτό το επίπεδο, τόσο ο σκηνοθέτης όσο και οι ηθοποιοί έχουν δουλέψει με φροντίδα και θα 'λεγε κανείς πως ταξίδεψαν ειδικά στη Χίο για να μεταφέρουν αυθεντικά τη συμπεριφορά και την ομιλία των ντόπιων. Είναι ιένα δείγμα της επιμέλειας κι ευθύνης που χαρακτηρίζουν το «Ασκητικό Θέατρο».

Πάρα πέρα, οι ανησυχητικές νύξεις που στίζουν το έργο, ακολουθώντας ανοδική διθάμηση ως το φινάλε, είναι ωραία σχεδιασμένες. Χρειαζόταν ωστόσο περισσότερο δραματικό πλάσιμο για το ανέβασμα της έντασης με την όλο και περισσότερο θεβαίωση του παραλογικού και τρομαχτικού. Σ' αυτό μπορούσε να συμβάλει εξάλλου, επανορθώνοντας τις αδυναμίες, η σκηνοθεσία, με ανακοπές του ρυθμού, φωτισμούς και μουσική.

Πάντως ήταν μιά αξιόλογη, δημιουργική και αρμονισμένη παράσταση. Το ρόλο της πεθεράς απόδωσε μ' εσωτερική δόνηση η Αννα Πολυτίμου και τους ρόλους των δυο διαδοχικών νυφάδων, με λιτότητα και σιγουριά, η Πέπη Μεταλλεΐδου. Τους τρεις ιδιαίτερα ηθογραφικούς ρόλους, των δυο γειτονισσών και της θείας Αντιγόνης, έπλασαν έξοχα η Μαρία Ξύδα, η Θάλεια Σκαρλάτου και η Τίνα Χαμηλοθώρη. Εξαιρετός, αδρός και στέρεος ήταν ο Σπύρος Γεωργουλός σαν εγγονός ενηλικιωμένος και πολύ καλός ο Θέμης Ψυχογιός σαν φοιτητής. Μιά επιφύλαξη για τον Σπύρο Μπίμπιλα (εγγονός ανήλικος) που ήταν σωστός και επιδέξιος σε κίνηση, αλλά όχι πάντα πειστικός. Θα πρέπει περισσότερο να εσωτερικεύει το παίξιμό του. Ωραία τα κουστούμια και τα σκηνικά του Γιάννη Σιαμισιάρη.